
“DUNAV – REKA SARADNJE”
Od principa dobrosusedstva do
regionalnog modela srednjeg Podunavlja

„DANUBE – RIVER OF COOPERATION“
From the Principles of Good-Neighbourhood
to the Middle Danube Regional Model

Sadržaj*

Contents**

Predgovor (*Preface*)..... 9

Prvi deo: (*Part One*):

TEMELJI VIZIJE PROJEKTA UNAPREĐENJA MEĐUNARODNE SARADNJE U PODUNAVLJU (**Bases of the vision of international cooperation improvement in the Danube Region**)

I – Resursi regiona – osnova saradnje

(*The resources of the region – basis of cooperation*) 15

1. Geopolitički i geoekonomski položaj Dunava i Podunavlja
(*Geopolitical and geo-economic position of the Danube and
the Danube region*) 15
2. Prirodna bogatstva (*Natural resources*) 16
3. Stvorena bogatstva (*Man-made resources*) 19

II – Temelji prekogranične i regionalne saradnje u Podunavlju

(*Bases of trans-border and regional cooperation in the Danube region*) ... 26

1. Odnosi susednih zemalja (*Relations between neighbouring countries*) 26
2. Multilateralna saradnja susednih zemalja (*Multilateral cooperation
of the neighbouring countries*) 28
3. Zastoj regionalne saradnje u Jugoistočnoj Evropi (*Stagnation of the
regional cooperation in Southeast Europe*) 33

* U ovom dvojezičnom Sadržaju naslov je dat na jeziku na kojem je tekst poglavlja, a u zagradi je prevod naslova.

** In the Contents the titles are in language in which the text of the chapter is given, whereas the translation of the title is in brackets.

III – Regionalne inicijative na međudržavnom nivou (<i>Regional initiatives at state level</i>)	36
1. Centralnoevropska inicijativa – CEI (<i>The Central European Initiative</i>)	36
2. Pakt stabilnosti za Jugoistočnu Evropu (<i>The Stability Pact for Southeast Europe</i>)	38
3. Jadransko – jonska inicijativa – JJI (<i>The Adriatic-Ionic Initiative</i>)	42
4. Inicijativa za saradnju u jugoistočnoj Evropi – SECI (<i>The Initiative for Cooperation in Southeast Europe</i>)	43
5. Proces saradnje u Jugoistočnoj Evropi (<i>The Cooperation Process in Southeast Europe</i>)	46
6. Crnomorska ekonomska saradnja – CES (<i>The Black Sea Economic Cooperation</i>)	48
7. Proces saradnje na Dunavu (<i>The Cooperation Process on the Danube</i>)	49
IV – Subregionalna saradnja u Podunavlju – od radne zajednice do evroregiona (<i>Sub-regional cooperation in the Danube region – from working community to euro-regions</i>)	54
1. Osvrt na Radnu zajednicu podunavskih regija (<i>Comment on the Danube Regions Working Community</i>)	54
2. Koncept Evroregiona i njegovo ostvarivanje u Podunavlju (<i>Euro-region concept and its implementation in the Danube region</i>)	56
3. Primeri evroregiona iz drugih delova Evrope (<i>Two examples of euro-regions from other parts of Europe</i>)	58
a) Primer evroregiona sa periferije kontinenta – Evroregion Karelia (<i>An example of euroregion on the continent's periphery – The Karelia Euroregion</i>)	59
b) Iskustva tranzicionog prostora kontinenta – Evroregion Karpati (<i>Experiences in the transitional area of the continent – The Carpathians Euroregion</i>)	61
4. Evroregioni na Dunavu (<i>Euroregions on the Danube</i>)	66
a) Evroregion DKMT (<i>Euroregion DKTM</i>)	67
b) Evroregion “Dunav XXI” (<i>Euroregion “Danube XXI”</i>)	73
c) Evroregion “Srednji Dunav – Đerdap” (<i>The Euroregion “Middle Danube – Iron Gate”</i>)	76
5. Podrška Saveta Evrope i finansijskih institucija (<i>Support of the Council of Europe and financial institutions</i>)	83
V – Mesto Srbije u saradnji podunavskih zemalja (<i>The position of Serbia in the Danube countries cooperation</i>)	87

1. Resursi Srbije za regionalnu saradnju u Podunavlju (<i>The resources of Serbia for the regional cooperation in the Danube region</i>)	87
2. Neophodnost regionalne saradnje u Podunavlju za Srbiju (<i>The necessity of regional cooperation in the Danube region for Serbia</i>)	92
a) Problemi plovidbe na Dunavu (<i>The problems of navigation on the Danube</i>)	94
b) Nedovoljnost regionalne saradnje u cilju održivog razvoja Srednjeg Podunavlja (<i>Insufficient regional cooperation for the purpose of sustainable development in the Middle Danube Region</i>)	98
c) Nove mogućnosti za uključivanje Srbije u regionalnu saradnju (<i>New possibilities for inclusion Serbia in regional cooperation</i>)	100

Umesto zaključka: “Dunav – reka saranje” i obrisi “Regionalnog modela srednjeg Podunavlja” (<i>Instead of conclusion: “Danube – River of Cooperation” and the contours of the “Middle Danube Regional Model”</i>)	104

English Summary of the First Part of the Book “Danube – River of Cooperation” From the Principles of Good-Neighbourhood to the Middle Danube Regional Model (<i>Engleski sažetak Prvog dela knjige</i>)	111

Part Two: (Drugi deo)

DOCUMENTATION ABOUT THE WORK OF THE INTERNATIONAL SCIENTIFIC FORUM “DANUBE – RIVER OF COOPERATION” (DOKUMENTACIJA O RADU MEĐUNARODNOG NAUČNOG FORUMA “DUNAV – REKA SARADNJE”)

A - Final Documents of the Conferences “Danube – River of Cooperation” (<i>Završni dokumenti sa konferencija “Dunav – reka saradnje”</i>)	131

B - Fifteen introductory papers from fifteen conferences „Danube – River of Cooperation“ (Editorial selection) (Izbor radova sa petnaest održanih konferencija “Dunav – reka saradnje”)	195

I Conference – 1989 (Prva konferencija) Arnold Suppan: THE POLITICAL, ECONOMIC AND SOCIAL PAST OF THE PEOPLES AND STATES ALONG THE DANUBE (<i>Politička, ekonomska i društvena prošlost naroda i država na Dunavu</i>)	195

II Conference – 1990 (Druga konferencija) Živojin Živanović: INCENTIVE FOR FURTHER INTENSIFICATION OF RECREATION PROGRAMMES IN THE DANUBE REGION TOURIST OFFER (<i>Podsticaj na dalje jačanje rekreativnih programa iz turističke ponude Podunavlja</i>)	197
III Conference – 1991 (Treća konferencija) Zoran Konstantinović: COOPERATION OF THE DANUBE-BASIN COUNTRIES IN THE FIELD OF CULTURE – PURPOSE AND PERSPECTIVES (<i>Saradnja podunavskih zemalja u oblasti kulture – cilj i izgledi</i>)	203
IV Conference – 1992 (Četvrta konferencija) Slobodan Mitrović: A PLEAD FOR AN INTERNATIONAL PROJECT TRANSEUROPEAN WATERWAY THROUGH SERBIA (<i>Zalaganje za međunarodni projekt transevropskog vodnog puta kroz Srbiju</i>)	206
V Conference – 1993 (Peta konferencija) Nina Dobrković: SECURITY: A CHALLENGE FOR THE DANUBE REGION (<i>Bezbednost: Izazov za Podunavlje</i>)	213
VI Conference – 1994 (Šesta konferencija) Stevan M. Stanković and Snežana Štetić: ATTRACTIVE PLACES FOR TOURISM OF THE ĐERDAP REGION (<i>Atraktivna turistička mesta u Đerdapskoj regiji</i>)	219
VII Conference – 1995 (Sedma konferencija) Wolfgang Becker: BETWEEN THE RHINE AND THE DANUBE “THEATRUM MUNDI – THEATRUM ARTIS” (<i>Između Rajne i Dunava “Theatrum mundi – theatrum artis”</i>)	224
VIII Conference – 1996 (Osma konferencija) Siegfried Gehrecke: GUIDELINES FOR THE SUSTAINABLE USE OF NATURAL RESOURCES BY INDUSTRY (<i>Smernice za održivu upotrebu prirodnih resursa u industriji</i>)	227
IX Conference – 1997 (Deveta konferencija) Melita Richter Malabotta: ON TRANSREGIONAL AND TRANSBORDER COOPERATION (<i>O transregionalnoj i prekograničnoj saradnji</i>)	231
X Conference – 1998 (Deseta konferencija) Milivoje Brajković, Zoran Gavrilović, Milutin Stefanović: CREATING SUSTAINABLE CONDITIONS FOR FORELAND FORESTRY WITHIN COMPLEX SYSTEM OF TRAINED WATER STREAMS (<i>Stvaranje održivih uslova za pošumljavanje u okviru složenog sistema razvijenih vodenih tokova</i>)	239

XI Conference – 2000 (Jedanaesta konferencija)	
Ilie Chincea: SUSTAINABLE USE OF DANUBE’S NATURAL RESOURCES THROUGH CREATION OF THE BIOSPHERE RESERVE “IRON GATES – DJERDAP”	
(Održiva upotreba prirodnih resursa na Dunavu stvaranjem biosferskog rezervata “Iron Gate – Đerdap”)	241
XII Conference – 2001 (Dvanaesta konferencija)	
Dragan Stojović: THE ROLE OF INTERNATIONAL INSTITUTIONS AND REGIONAL INITIATIVES IN RECONSTRUCTION AND REINTEGRATION OF YUGOSLAV ECONOMY	
(Uloga međunarodnih institucija i regionalnih inicijativa u obnovi i reintegraciji ekonomije Jugoslavije)	249
XIII Conference – 2002 (Trinaesta konferencija)	
Dragan Stanković: THE EFFECT ON THE REGION OF THE DEVELOPMENT AND MODERNIZATION OF THE “IRON GATE I” HYDROPOWER AND NAVIGATION SYSTEM	
(Uticaj na region razvoja i modernizacije hidroenergetskog i plovidbenog sistema “Đerdap I”)	257
XIV Conference – 2003 (Četrnaesta konferencija)	
Tóth Albert and Kertészné, Szabó Erzsébet: GENERAL CONCEPT ON ENVIRONMENT, ARGUMENTS FOR THE NEED OF ENVIRONMENTAL PROTECTION AND EDUCATION	
(Opšti pogled na životnu sredinu i argumenti za neophodnost njene zaštite i ekološke edukacije)	263
XV Conference – 2004 (Petnaesta konferencija)	
Pietro Montalenti: THE CIRCUMNAVIGATION OF THE SOUTH-EASTERN EUROPE	
(Kružna plovidba jugoistočnom Evropom)	272

LISTA MAPA, TABELA I FOTOGRAFIJA
LIST OF MAPS, TABLES AND PHOTOS

Kolaž slika sa konferencija “Dunav - reka saradnje” (fotografije)	
Collage of images from the conferences “ <i>Danube - River of Cooperation</i> ” (photos)	12
Euroasian Land-Bridge (map) / <i>Evroazijski kopneni most (mapa)</i>	15
Main-Donau-Wasserstrasse / <i>Kanal Majna-Dunav (mapa)</i>	20
Kanal u obliku slova Y (mapa) / <i>Canal Y (map)</i>	21
Koridor Sedam (mapa) / <i>Corridor Seven (map)</i>	25
Sedam aktuelnih regionalnih inicijativa na međudržavnom nivou u jugoistočnoj Evropi i Podunavlju (tabela)	
<i>Seven actual regional initiatives (table)</i>	52

Zemlje "Procesa saradnje na Dunavu" (mapa)	
<i>The countries of the "Danube Cooperation Process" (map)</i>	53
Radna zajednica podunavskih regija (mapa)	
<i>Danube Regions Working Community (map)</i>	55
Evroregioni u istočnoj Evropi (mapa) / <i>Euroregions in Eastern Europe (map)</i>	57
Područje Evroregiona DKMT (mapa)	
<i>Danube-Kris-Mures-Tisa Regional Cooperation (map)</i>	67
Evroregion Srednji Dunav-Đerdap (kolaž mapa)	
<i>Euroregion Middle Danube - Iron Gate (image)</i>	76
Aktuelni oblici subregionalne saradnje u Podunavlju (tabela)	
<i>Actual forms of subregional cooperation in the Danube Region (table)</i>	85
Vodič kroz Đerdapsku klisuru i Omladinski sportski kamp "Đerdap" (foto)	
<i>Guide through Iron Gate and Sport Camp "Đerdap" (photo)</i>	86
Golubačka tvrđava (fotografija) / <i>Fortress of Golubac (photo)</i>	88
Srpsko podunavlje (mapa) / <i>The Danube Region of Serbia (map)</i>	90
Učesnici XIV konferencije u obilasku obale kod Grocke (fotografija)	
<i>Participants of the XIV conference visiting Danube banks at Grocka (photo)</i>	107
Projektne aktivnosti (kolaž fotografija) / <i>Project Activities (photo collage)</i>	110
The Mayor of Grocka opens the Grocka-session of the XII conference (photo)	
<i>Predsednik opštine Grocka otvara sednicu XII konferencije (fotografija)</i>	166
Talks for the Middle Danube Touristic Region (photo)	
<i>Dogovori za Turističku regiju srednjeg podunavlja (fotografija)</i>	171
Rad XIV konferencije u Institutu za međunarodnu politiku i privredu	
<i>The XIV conference in progress in the IPE</i>	183
Inter-Regional Project of Morava-Vardar (Axios) map	
<i>Inter-regionalni projekat Morava-Vardar (Axios) mapa</i>	212
Middle Danube and Lower-Danube Regions (map)	
<i>Regioni Srednjeg i Donjeg Podunavlja (mapa)</i>	212
Two Installations at the "River Art" (photos)	
<i>Dve instalacije na izložbi "River Art" (fotografije)</i>	226
Green Pressures upon the Enterprise (graph)	
<i>"Zeleni" pritisak na preduzeće (grafikon)</i>	229
Continual Improvement (figure) / <i>Kontinualno poboljšanje (crtež)</i>	230
Protected areas on the main flow of Danube (table)	
<i>Zaštićene oblasti na glavnom toku Dunava (tabela)</i>	243
"The Đerdap Waterfalls" (photo) / <i>Đerdapski vodopadi (foto)</i>	262
"Varnica" Nautical Access (photo) / <i>"Varnica" pristan (fotografija)</i>	262
The Map of the Circumnavigation (map)	
<i>Mapa kružne plovidbe jugoistočnom Evropom (mapa)</i>	274
The table of the Danube itinerary and stopovers	
<i>Tabela iz dnevnika plovidbe</i>	276

PREDGOVOR

Projekt "Dunav – reka saradnje" proistekao je iz višegodišnjih regionalnih istraživanja u Institutu za međunarodnu politiku i privredu, a svoje ostvarivanje započeo 1989, kad je održana prva, istoimena međunarodna konferencija.

Odziv za saradnju na ovom projektu je vremenom rastao, tako da se na ovom poslu okupio veliki broj naučnih radnika, stručnjaka iz najrazličitijih oblasti nauke (biolozi, hidrolozi, prostorni planeri, ekolozi, ekonomisti, politolozi, pravnici, urbanisti, inženjeri svih struka i dr.), umetnika, novinara... Postalo je jasno da je za njegovo uspešno vođenje nužan veliki organizovani napor. Zato je 1994. godine registrovano udruženje građana Međunarodni naučni forum "Dunav – reka saradnje". Od tada se sva delatnost vezana za projekt odvija u okviru Foruma.

Polazna postavka projekta je da budućnost svih naroda Podunavlja uveliko zavisi od njihove sposobnosti i spremnosti da koriste mogućnosti međusobne saradnje koje ovo područje pruža, osobito na ekonomskoj, socijalnoj, ekološkoj i kulturnoj ravni. Kao nestranačka, nepolitička i nevladina organizacija, Forum "Dunav – reka saradnje" nastoji na razvijanju saradnje u oblastima gde nesporno postoji saglasnost za to, ukazujući i na sporna pitanja čije rešavanje, međutim, zavisi i od zvaničnih organa država i međunarodnih instanci koji su pozvani da ih rešavaju.

Rad na ovom projektu se do sada odvijao uglavnom u okviru godišnjih konferencija "Dunav – reka saradnje". Na njima su inicirani i podržani mnogi krupni poduhvati na obalama Dunava koje bi podstakli priliv stranih ulaganja i savremenih tehnologija; izgradnja infrastrukture kako na obalama Dunava tako i na obalama njegovih pritoka; obnovljeni veliki idejni projekti, kao što je povezivanje Dunava s Egejskim morem preko kanala između Morave i Vardara; pokrenute nove akcije kao što je razvoj rekreativnog turizma i ukupnog turističkog potencijala Srbije zajedno sa potencijalima ostalih podunavskih zemalja...

Na konferencijama Foruma pažnja je usredsređivana na razvoj saradnje prevashodno u okviru srednjeg i balkanskog Podunavlja, prirodno vezanog za Crno more s jasnom težnjom da se ona širi i ka Jadranskom i Egejskom moru.

Stručnjaci su polazili od procena da je upravo ovo područje podobno za visoko profitabilna ulaganja zasnovana na tehnologijama koje ne ugrožavaju životnu sredinu. To je posebno važna dimenzija, s obzirom na to što ovo područje ima jednu "prednost zakašnjenja" – upravo očuvanost životne sredine i otuda veliki potencijal kako za razvoj turizma, tako i svih grana poljoprivrede u skladu s opšteevropskim naporima za očuvanje uslova za proizvodnju zdrave hrane.

Zato je i Forum bio usmeren u pravcu projekata održivog razvoja, a posebnu pažnju zaslužuju njegovi sledeći koraci:

- 1. Kao neformalan oblik regionalne i inter-regionalne saradnje, Forum je nastojao da doprinosi radu Radne zajednice podunavskih regija, Konferencije gradonačelnika podunavskih gradova, Crnomorske saradnje, Zajednice za razvoj turizma na Dunavu, Procesu Dunavske saradnje i drugih zvaničnih oblika regionalne saradnje.*
- 2. Podsticanje naučnog i obrazovnog rada na tematskoj oblasti međunarodne saradnje u Podunavlju i sa susednim regionima bio je drugi osobeni pravac delovanja Foruma. Tako je on potpomagao izradu mnogih diplomskih, postdiplomskih, magistarskih i doktorskih radova i članaka u naučnim časopisima vezanim za Dunav i Podunavlje.*
- 3. U okviru Foruma podstaknuto je pokretanje niza novih projekata, kao i podrška i promovisanje velikog broja drugih projekata u oblasti uređenja priobalja, i održivog korišćenja prirodnih resursa u Podunavlju. Iz duge liste, primera radi, navodimo projekte: "Podunavlje – Mediteran", "Podunavlje – Balkan", Forum "Vodni putevi Evrope", "Dunav-Fest", NATUS – Grupacija nautičkog turizma pri Privrednoj komori Srbije, "Propeler Dunava" i sl. Posebno treba istaći najnoviji veliki projektni poduhvat Foruma "Dunav – reka saradnje": "Program uređenja osnovnog nautičkog puta Podunavljem kroz Srbiju", na kojem se zasnivaju i nove inicijative za prekograničnu saradnju.*

Forum, razume se, ne zatvara oči pred stvarnošću. A stvarnost je da mnogobrojne inicijative nisu bile dovoljne da se u zadovoljavajućoj meri koristi neizmerno veliki razvojni potencijal Podunavlja. Na putu saradnje nužne za uspeh u tom pogledu i danas kao i vekovima ranije, stoje prepreke uglavnom političke prirode. Glavna načelna prednost Podunavlja – njegov geopolitički i geostrateški značaj – je istovremeno glavni kamen spoticanja.

Ako ostavimo po strani ograničenja koja se za nas javljaju kao viša sila, smatramo da imamo osnova da petnaest godina rada obeležavamo s uverenjem da se Međunarodni naučni forum "Dunav – reka saradnje" time što kontinuirano proučava stanje i perspektive prekogranične i regionalne saradnje u Po-

dunavlju, nalazi na dobrom putu. Upravo zato je Forum dao inicijativu da se da celovit uvid u pređeni put, i u tu svrhu objavljuje ovu knjigu.

Knjiga ima dva dela. Prvi deo predstavlja autorski rad dr Edite Stojić-Karanović na osnovu njenog dvadesetogodišnjeg istraživanja mogućnosti razvoja regionalne saradnje u Podunavlju. Analiza u okviru prvog dela ove knjige polazi od postojećih mogućnosti, to jest, od resursa koji postoje u Podunavlju, zatim se analizira stanje saradnje u regionu, najzad daju se neke sugestije za prevazilaženje nepovoljnih elemenata za saradnju, za uspostavljanje regionalne saradnje za održivo korišćenje prirodnih resursa u Podunavlju. I to kroz najnovije oblike regionalnog i subregionalnog povezivanja. Najzad, daje se i osvrt na položaj i ulogu Srbije u savremenim regionalnim oblicima saradnje. Pri tome se polazi od povoljnih uslova koji bi joj mogli obezbediti komparativne prednosti u regionu i regionalnoj saradnji, paraleleno sa procesom prevazilaženja nasleđa manipulacije kojom je i odvedena na stranputicu ratovanja. Sadržina prvog dela objavljuje se na srpskom jeziku u nameri da ona bude dostupna što širem krugu čitalaca u našoj zemlji.

Drugi deo knjige je dokumentarni prilog, koji ilustruje petnaestogodišnji rad na ovom projektu. U njemu se objavljuje petnaest uvodnih referata sa konferencija "Dunav – reka saradnje", kao i sve zajedničke deklaracije donete po završetku svake konferencije. Dokumentacioni prilozi se daju u originalu, onako kako su objavljeni na konferencijama "Dunav – reka saradnje", tj. na engleskom jeziku.

Obzirom da se ova knjiga objavljuje povodom jubileja funkcionisanja Međunarodnog naučnog foruma "Dunav - reka saradnje", treba naglasiti da je uspeh ove organizacije postignut snažnom kolektivnom energijom i entuzijazmom. To će se nastaviti i u narednom periodu. Svim učesnicima u ovom radu Forum duguje veliku zahvalnost. Ipak, mora se istaći dug prema ličnostima koje su svojim idejama značajno doprinele razvoju ovog udruženja - a nisu više među nama. To su: Vasilije Karanović, dipl. ing. šumarstva, prof. dr. Vera Pilić-Rakić, prof. dr. Edita Vajs, Miloš Đonić, prof. dr. Siegfried Gehrecke, Péter Hankovszky, Dragan Petrović, Ronald W. Oakley.

Za podršku objavljivanju ove knjige dugujemo veliku zahvalnost Ministarstvu spoljnih poslova Srbije i Crne Gore, Ministarstvu poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede Republike Srbije – Republičkoj direkciji za vode, Turističkoj organizaciji Srbije, Javnom preduzeću "Đerdap I", Trgovinskom predstavništvu Mađarske u SCG, Institutu za ekonomsku diplomatiju iz Beograda i Omladinskom sportskom kampu "Đerdap".

KOLAŽ SLIKA SA KONFERENCIJA
“DUNAV – REKA SARADNJE”

*Učesnici Prve konferencije na putu za
Kladovo, 1989*

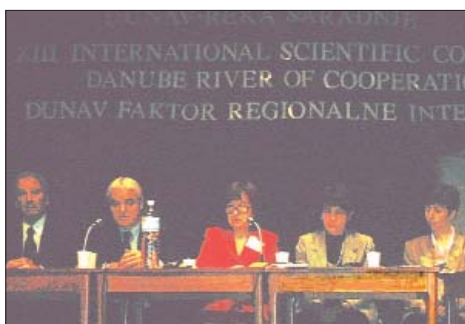
*Zvanični predstavnik Saveta Evrope na
VII konferenciji, 1995*

Sa otvaranja Osme konferencije, 1996

Sa jubilarne, Desete konferencije, 1998

*Otvaranje XIII konferencije
u Kladovu, 2002*

*Ministar trgovine, turizma i usluga
svečano otvorio XIV konferenciju, 2003*